Hoofd in de wolken, voeten op de grond

Meerjarenvisie LAKS 2024 - 2029

LAKS
landelijk aktie komitee scholieren

Voorwoord

‘Tussen droom en daad staan wetten in de weg, en praktische bezwaren’

Willem Elsschot, *Het huwelijk*

Ambitie en realisme. Het is de balans tussen deze twee begrippen die welke lange termijnstrategie of -visie dan ook tot een succes maken. Het bereiken van die balans is wat de meerjarenvisiecommissie gedurende het gehele proces actief heeft nagestreefd.

De ambitie van het LAKS is duidelijk: rechtvaardig, gelijkwaardig en kwalitatief goed onderwijs waarin een optimale ontwikkeling én de belangen voor en van de leerling centraal staan. Bijvoorbeeld door brede brugklassen en brede scholengemeenschappen, maatwerkdiploma’s en genoeg aandacht voor het mentaal welbevinden en basisvaardigheden van leerlingen. Bovendien moet het onderwijs niet meer gezien worden als een zielloze fabriek voor de arbeidsmarkt; jongeren moeten voorbereid worden op een pluriforme, tolerante, sociale en niet altijd makkelijke samenleving, zowel via hun cognitieve als sociaal-emotionele vaardigheden en kennis.

Dit is van essentieel belang in de context van maatschappelijke vraagstukken zoals de toekomst van de Nederlandse democratie, klimaatverandering, migratie, kunstmatige intelligentie en toenemende inkomens- en vermogensverschillen.

Het realisme van het LAKS is eveneens helder. Het onderwijs valt niet compleet te hervormen in vijf jaar. Neem bijvoorbeeld de lopende curriculumherziening, die 10 jaar geleden is ingezet. Bijna twee generaties vwo’ers, twee generaties havisten en zelfs bijna drie generaties vmbo’ers hebben dit aangekondigde, nieuwe curriculum misgelopen. Met vingertjes wijzen heeft nog nooit iets opgelost, maar aandacht besteden aan obstakels waar in het verleden tegenaan gelopen is, om die in de toekomst te voorkomen, wél. Dat doet het LAKS dan ook. In de meerjarenvisie die voor je ligt houden we rekening met obstakels en de tijd die nodig zijn om duurzaam en zorgvuldig over te gaan naar een onderwijssysteem waarin iedere scholier diens weg kan vinden.

Misschien had je het al geraden, maar voor je ligt de nieuwe meerjarenvisie van het Landelijk Aktie Komitee Scholieren (LAKS), die zal gelden van 2024 tot en met 2029. Het LAKS voelt de uiterste noodzaak de strijd voor rechtvaardig, gelijkwaardig en kwalitatief goed onderwijs, voort te zetten, zoals het LAKS dat de afgelopen veertig jaar als enige en belangrijkste nationale organisatie namens alle één miljoen middelbare scholieren heeft gedaan, ondanks wetten, praktische bezwaren en politieke rompslompen. Het LAKS is trots op deze ambitieuze, maar realistische meerjarenvisie, die tot stand is gekomen door gesprekken met het onderwijsveld en vooral met leerlingen. We danken alle gesprekspartners voor hun belangrijke inzichten en bijdragen aan ons traject. Namens de meerjarenvisiecommissie en het bestuur wens ik je veel leesplezier!

Jonas Meinderts
Algemeen bestuurslid, bestuur 2023-2024

Inleiding

Omdat de meerjarenvisie van het LAKS afloopt in 2024 was het dit bestuursjaar tijd om de meerjarenvisie te herzien. Door de meerjarenvisie te herzien zorgen we ervoor dat het LAKS de komende vijf jaar weer een duidelijke visie heeft om houvast te hebben en jaarplannen te maken. Het huishoudelijke reglement (HR) van het LAKS schrijft voor dat er een meerjarenvisiecommissie wordt aangesteld om aan de slag te gaan om de ideeën, visies en plannen van allerlei betrokken bij het onderwijs te verzamelen. De meerjarenvisiecommissie bestond dit keer uit een bestuurslid van het LAKS, vier leden van de ALV, een beleidsmedewerker van LAKS en een senior beleidsmedewerker van LAKS en JOBmbo (beide Stichting COMBO).

Tussen november 2023 en juni 2024 heeft de meerjarenvisiecommissie verschillende acties ondernomen om ideeën te verzamelen. Zo heeft de commissie:

- een werkplan opgesteld, die is goedgekeurd door de Algemene Ledenvergadering (ALV);
- een literatuuronderzoek gedaan om de belangrijkste ontwikkelingen in het onderwijs in kaart te brengen;
- geanalyseerd wat de visie op onderwijs is van politieke partijen;
- twee lunchbijeenkomsten georganiseerd voor partners in het onderwijsveld (zoals het ministerie, sectorraden, belangenverenigingen, maatschappelijke organisaties);
- twee schoolbezoeken georganiseerd om leerlingen te spreken;
- een pizza panel georganiseerd om leden van het LAKS te spreken.

De inzichten die de commissie heeft opgehaald in deze verschillende acties zijn bij elkaar gebracht, geanalyseerd en uiteindelijk verwerkt in een aantal doelen voor de komende vijf jaar. Het document dat voor je ligt beschrijft deze strategische doelstellingen. De doelstellingen zijn zowel onderwijsinhoudelijk als voor LAKS als vereniging. Daarbij heeft de commissie steeds voor ogen gehad:

- hoe wil het LAKS dat het onderwijs er over vijf jaar uitziet?
- hoe moet onze vereniging er over vijf jaar uitzien?

De doelstellingen die de meerjarenvisiecommissie heeft opgesteld voor het onderwijs gaan over verschillende onderwerpen in het onderwijs. Deze onderwerpen zijn sterk verbonden met elkaar. Hoewel er afzonderlijk aan doelstellingen kan worden gewerkt door de komende LAKS-besturen, raadt de meerjarenvisiecommissie aan om de verbindingen tussen de onderwerpen op te zoeken. Dat kan bijvoorbeeld door duidelijke verbindingen in het jaarplan te maken. De commissie verwacht dat het leggen van verbindingen zal helpen om op alle onderwerpen stappen te maken, zodat het LAKS kan toewerken naar haar ideale beeld van het onderwijs: onderwijs dat wordt vormgegeven met de stem van leerlingen, onderwijs dat aansluit bij de behoeften van leerlingen en onderwijs dat leerlingen bij elkaar brengt en een goede basis geeft voor de rest van hun leven.

De doelen waarover je in deze meerjarenvisie zal lezen zijn:

- Later selecteren en minder segregeren;
- Maatwerk;
- Onderwijsinhoud en –kwaliteit;
- Welbevinden, motivatie en prestatie- en toetsdruk

Elke doelstelling wordt afzonderlijk toegelicht. De belangrijkste visiepunten zie je in een oogopslag: dat zijn de gekleurde, uitgelichte zinnen in de tekst.

Op dezelfde manier is ook het hoofdstuk voor de doelstellingen voor de vereniging opgesteld. Bij die doelstellingen zul je lezen over:

- Het inclusiever en toegankelijker maken van de vereniging;
- Versterken van de representatie;
- Mogelijkheden voor regionale netwerken;
- Vergroten van de bekendheid van LAKS.

Het onderwijs

Het onderwijs

Het onderwijs

Het onderwijs

Het onderwijs

Het onderwijs

Het onderwijs

Het onderwijs

Later selecteren en minder segregeren

Het onderwijs

De ongelijkheid in ons onderwijs is al enkele jaren een onderwerp dat veel aandacht krijgt in de media en de rapporten van de Inspectie van het Onderwijs. We zien dat kansenongelijkheid toeneemt, dat het niet meer vanzelfsprekend is dat ons onderwijs kinderen en jongeren verder brengt ongeacht hun sociale economische positie of afkomst. Je kan je afvragen of het onderwijs ooit echt gelijke kansen bood, maar de situatie vandaag de dag is zeer ernstig. Verschillende (samenhangende) problemen veroorzaken de grotere kansenongelijkheid, zoals dat het docententekort veel groter is op scholen met veel leerlingen uit een lagere sociaaleconomische positie. We zien ook de basisvaardigheden dalen, maar leerlingen met ouders die maximaal mbo-2 hebben afgerond worden veel harder geraakt. Ook is er een grote toename in het gebruik van commercieel schaduwonderwijs. Soms zelfs op advies van de school. Dit onderwijs is alleen beschikbaar voor de leerlingen uit hoge middenklasse gezinnen. **Het is noodzakelijk om de ommekeer te maken naar een onderwijs dat wel alle leerlingen als gelijkwaardig beschouwt.**

Die ommekeer is niet zomaar gemaakt, maar we kunnen al snel stappen zetten in de goede richting. **De komende vijf jaar zet LAKS zich in voor brede brugklassen en brede scholengemeenschappen.** Deze moeten de norm worden in plaats van de uitzondering.

Het is aan de overheid om brede brugklassen en brede scholen te realiseren. We zien in de praktijk namelijk dat veel ouders kiezen voor categorale scholen, omdat zij denken dat hun kind het beste ontwikkelt omringd door kinderen met soortgelijke cognitieve vaardigheden. Dit idee is door de wetenschap al vaker ontkracht.

Brede brugklassen en brede scholen zijn juist goed voor de leerling en de maatschappij. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het huidige systeem van vroeg selecteren negatief uitpakt voor leerlingen uit families met lage sociaaleconomische klasse, met een migratieachtergrond, of jonge leerlingen. Een brede school is ook prettig voor de leerling, bijvoorbeeld wanneer een leerling moet wisselen van onderwijsrichting. Dan hoeft dat niet meteen te betekenen dat de leerling naar een heel nieuwe school moet. Het wisselen tussen onderwijsrichtingen is makkelijker en daardoor zal ook de prestatiedruk afnemen. Daarnaast hebben de brede brugklas en brede scholen ook maatschappelijke waarde. Leerlingen komen elkaar veel meer tegen. Dit leidt tot meer begrip naar elkaar toe, wat ten gunste komt van alle leerlingen. De school is zo een meer representatieve gemeenschap. Een brede school is dan ook een deel van de oplossing om segregatie tegen te gaan. Als leerlingen van school gaan, hebben ze een breder perspectief op de maatschappij, in plaats van dat ze in een bubbel opgroeien.

Maatwerk

Er is een brede roep om meer maatwerk in het onderwijs te implementeren. Zo moet er meer aandacht zijn voor het leerproces van de leerlingen, docenten moeten beter in staat worden gebracht om te differentiëren tussen de leerlingen in een klas, zodat leerlingen altijd uitgedaagd worden en de juiste ondersteuning krijgen. Ook moet het mogelijk zijn om verschillende vakken op verschillende leerniveaus af te ronden, en moet het ook mogelijk zijn voor alle leerlingen om praktijkvakken te volgen.

In de visie van het LAKS worden leerlingen in de toekomst niet meer afgestraft voor hun minst goede vak. Zo hoeven we ook niet meer te spreken van vmbo/havo/vwo leerlingen. Leerlingen kunnen hun vakken op verschillende leerniveaus afronden, en vervolgopleidingen stellen hun toelatingseisen alleen af op de vakken die noodzakelijk zijn om succesvol de studie af te ronden.

Deze visie lijkt misschien nog ver weg, maar ook de komende vijf jaar is er al veel mogelijk. **Het LAKS wil dat het makkelijk wordt om een maatwerkdiploma te krijgen en dat dit diploma geaccepteerd wordt in het vervolgonderwijs.** Daarnaast moeten praktijkgerichte vakken ook aangeboden worden aan leerlingen op havo en vwo.

De roep om meer maatwerk sluit aan bij de ideeën van het LAKS om meer brede brugklassen en meer brede scholen te realiseren. **De voordelen van een brede brugklas kunnen alleen bereikt worden als er ook voldoende maatwerk is voor iedere leerling.** In een brede brugklas moet er namelijk wel gedifferentieerd worden. Zodat elke leerling zowel de ondersteuning als de uitdaging krijgt die die nodig heeft.

Het onderwijs

Onderwijsinhoud en -kwaliteit

Het onderwijs

Ieder jaar publiceert de Inspectie het rapport de Staat van het Onderwijs, en ieder jaar is de boodschap dat de kwaliteit van het onderwijs in crisis is. **De neergaande lijn van onderwijskwaliteit moet omslaan. Te veel leerlingen gaan van school af zonder de basisvaardigheden onder de knie te hebben.** Deze trend is al twintig jaar aan de gang, maar de laatste jaren gaat het erg hard, met name in de leesvaardigheid. Er zijn veel oorzaken en geen makkelijke oplossingen, maar het is belangrijk dat dit een prioriteit is en dat het ministerie regie neemt om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. **Het LAKS roept daarom de minister op om alles op alles te zetten om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.** Lang is het onderwijs overgelaten aan de schoolbesturen, die zijn niet in staat gebleken om de kwaliteit van ons onderwijs op peil te houden. Het is daarom belangrijk dat ons onderwijs en de kwaliteit van het onderwijs een publieke zaak wordt, waarvoor de minister de verantwoordelijkheid draagt.

Naast de kwaliteit is ook de inhoud van het onderwijs van groot belang. De inhoud van het onderwijs moet beter aansluiten op het leven nu. **Een curriculumherziening is broodnodig en het curriculum moet vast iedere paar jaar worden herzien.** Het huidige curriculum dateert uit 2006. De onderwijsdoelen voor het vak economie bijvoorbeeld zijn dus vastgesteld voor de financiële crisis van 2007-08 en voor belangrijke maatschappelijke debatten over de klimaatcrisis in relatie tot het economisch systeem. Zo is er voor ieder vak wel iets te zeggen. Ook voor de herziening is hier al het een en ander in te behalen. Nu is het al mogelijk voor docenten om een deel van de lestijd zelf in te vullen. We zien dat docenten nu te vaak door een lesmethode proberen heen te jagen, terwijl veel stof uit het boek niet eens noodzakelijk is voor de eindtermen uit het curriculum. **Het LAKS pleit ervoor dat docenten samen met leerlingen bepalen wat er extra geleerd kan worden.** Docenten moeten de ruimte hebben om zelf lesmethoden te ontwikkelen om betere aansluiting te vinden bij de leerlingen.

Welbevinden, motivatie en prestatie- en toetsdruk

Het onderwijs

Met elk onderzoek dat wordt gedaan naar het welbevinden van jongeren/scholieren wordt het weer duidelijk: het is slecht gesteld met het (mentaal) welzijn van jongeren én het wordt steeds erger. Er is de afgelopen jaren, en zeker sinds de Covid-pandemie, veel aandacht voor het onderwerp mentaal welzijn. Ook het LAKS heeft het onderwerp stevig op de kaart gezet, met name als het gaat om de druk die leerlingen ervaren als gevolg van de toetscultuur. Ondanks de vele initiatieven die er zijn om het mentaal welzijn van scholieren te verbeteren, wordt er nog te weinig resultaat gemerkt. **Het mentaal welzijn van jongeren moet een prioriteit worden in het onderwijs. Leerlingen kunnen alleen goed aan leren toekomen als zij zich goed voelen.** Er zijn mogelijkheden om het mentaal welzijn van leerlingen een centrale plek te geven in het onderwijs. **De Inspectie van het Onderwijs kan toezicht houden.** Dat kan de Inspectie doen door bijvoorbeeld te kijken naar tevredenheidsonderzoeken, op scholen in gesprek te gaan met leerlingen, en bekijken wat de school biedt aan zorg en aandacht. **Scholen moeten aandacht besteden aan het vertrouwensnetwerk op school.** Als dat goed gebeurt, dan weten leerlingen altijd bij wie ze terechtkunnen als het niet zo goed gaat.

Uit onderzoeken en gesprekken met leerlingen blijkt dat de toetscultuur in het onderwijs een van de belangrijkste factoren is in het verminderde welbevinden van leerlingen. Door de toetscultuur leven leerlingen van toets naar toets en zijn zij in het onderwijs meer bezig met zweten, weten, vergeten dan met hun persoonlijke ontwikkeling en hun vaardigheden. Dat zorgt voor veel stress bij jongeren en leidt ook tot minder plezier om naar te school te gaan. Het zou helpen als er in het onderwijs minder nadruk ligt op het behalen van (hoge) cijfers, en er meer ruimte komt voor formatieve evaluatie. **De toetscultuur moet dus worden aangepakt, zodat leerlingen na deze cultuurverandering zonder stress naar school kunnen gaan.** Bovendien is het huidige onderwijs vaak helaas geen onderwijs dat leerlingen motiveert en de ruimte geeft om zich te verdiepen in hun interesses. **Leerlingen verdienen het om meer zeggenschap over hun eigen leerproces te krijgen en meer ruimte te krijgen voor hun interesses.** Het onderwijs moet zo worden ingericht dat leerlingen kunnen meepraten over hun onderwijs en over het toets- en evaluatiebeleid op hun school, en op zo'n manier dat er meer ruimte ontstaat om te ontdekken en te onderzoeken. Dan kunnen leerlingen meer gaan werken vanuit hun intrinsieke motivatie om te leren en is er minder druk om dag in, dag uit te presteren. Door onderwijs anders in te richten en meer ruimte te maken in het onderwijs verbeteren we uiteindelijk het welbevinden van leerlingen.

De vereniging

De vereniging

De vereniging

De vereniging

De vereniging

De vereniging

Het inclusiever en toegankelijker maken van de vereniging

De vereniging

Als vereniging heeft LAKS de taak om toegankelijk te zijn voor alle scholieren die zij wil vertegenwoordigen. Daarin kunnen nog stappen worden gezet. Bij activiteiten is te merken dat nog niet alle leerlingen het LAKS weten te vinden of zich welkom voelen. De vereniging moet ervoor zorgen dat ook leerlingen van het praktijkonderwijs, vmbo en havo en van alle sociaaleconomische en culturele achtergronden zich welkom voelen en kunnen meedoen in de vereniging. Dat vereist extra aandacht bij het organiseren van activiteiten. **Er moet bewust worden nagedacht over hoe nieuwe leden worden geworven, in welke vorm activiteiten worden gedaan en hoe de sfeer bij verenigingsactiviteiten constructief en inclusief is.**

Versterken van de representatie

Een inclusieve vereniging waarin iedereen zich welkom voelt, is niet alleen op zichzelf een belangrijk doel, maar het helpt ook in de vertegenwoordigende kracht van het LAKS. Het LAKS probeert de belangen van veel verschillende scholieren over te brengen aan onderwijsorganisaties, aan politici en in de media. Het helpt daarbij als het LAKS ook direct hoort van die verschillende leerlingen. **Het is daarom belangrijk om te zorgen dat alle leerlingen inspraak (kunnen) hebben bij het LAKS doordat er toegankelijke activiteiten worden georganiseerd. Daarnaast is het van belang om verschillende meningen en inzichten van leerlingen uit het hele land op te halen.** Door het verzamelen van meningen kan het LAKS uitzoeken wat volgens scholieren de beste actie (aktie) is op een bepaald vraagstuk of onderwerp. **De komende jaren moet het LAKS daarom investeren in het uitbreiden van haar achterban en daarbij aandacht hebben voor diversiteit in scholen en leerlingen.** Hoe representatiever de achterban is, hoe beter LAKS haar taak als landelijke leerlingenvertegenwoordiger kan uitvoeren.

De vereniging

Mogelijkheden voor regionale netwerken

De vereniging

LAKS wil een vereniging zijn voor alle leerlingen in Nederland. Het LAKS heeft altijd geopereerd als een landelijke organisatie. Daardoor kan soms de afstand tussen de leerlingenraad op school en het LAKS groot voelen, dat geldt ook voor de fysieke afstand naar het LAKS kantoor in Utrecht. **Leerlingenraden kunnen echter veel van elkaar leren en kunnen veel baat hebben om met elkaar in contact te komen. Daarom wil het LAKS regionale netwerken faciliteren waar leerlingen van verschillende scholen uit hun regio met elkaar in contact kunnen komen.** Leerlingen hebben hier wat aan, omdat het LAKS zichtbaarder is in hun regio en er bijvoorbeeld meer regionale activiteiten georganiseerd kunnen worden. Het LAKS heeft hier ook wat aan, omdat zo een bredere achterban ontstaat wat ten goede komt aan de representatie.

Het LAKS wil daarom de komende jaren onderzoeken hoe deze regionale netwerken ingericht kunnen worden en om daar mee te starten.

Vergroten van de bekendheid van LAKS

De Vereniging

LAKS heeft landelijke bekendheid met de Eindexamen-klachtenlijn. Er komen ieder jaar honderdduizenden klachten binnen over de examens en de media weten het LAKS goed te vinden. Als LAKS doen we echter nog veel meer het hele jaar door. We helpen leerlingenraden, we hebben veel gesprekken met beleidsmedewerkers van het ministerie of de VO-raad en hebben ook onze eigen activiteiten en evenementen. Het LAKS wil dit bekender maken bij de leerlingen in Nederland. **We willen dat het duidelijker is voor leerlingen wat het LAKS voor hen kan betekenen. Speciale aandacht gaat hier uit naar ondervertegenwoordigde groepen.** Het is belangrijk om bekender te worden op de scholen waar nog weinig leerlingen het LAKS kennen. Dit kan goed zijn voor de leerlingen, dat ze ons beter weten te bereiken met vragen en klachten, of de mogelijkheid om een bestuursjaar te doen. Dat zal ook het LAKS ten goede komen. **Een grotere bekendheid van het LAKS kan enorm helpen in de doelstelling om een meer inclusieve organisatie te worden en om de representatie te versterken.**

Om dit doel te bereiken zal het LAKS meer inzetten om het bereik van de sociale media te vergroten. Daarnaast willen we zichtbaarder zijn op scholen. Door juist meer te organiseren op scholen in plaats van andere locaties kunnen we meer leerlingen bereiken die ons nog niet weten te vinden.

Meerjarenvisie

2024 - 2029

Contact

@LAKSstagram

030 7900 910

info@laks.nl

www.laks.nl

LAKS
landelijk aktie komitee scholieren